

ної Ради. – 1992. – № 31. – Ст. 440. Зі змінами, внесеними згідно із Законом України № 2435-VI від 06.07.2010.

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. № 1388 "Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів" (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2009 р. № 1371) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1388-98-%EF>

8. Коваленко Є.Г. Кримінальний процес України: [навч. посіб.] / Є.Г. Коваленко. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 576 с.

9. Матишевський П.С. Кримінальне право України. Загальна частина: [підруч. для студ. юрид. вузів і фак] / П.С. Матишевський. – К.: А.С.К., 2001. – 352 с.

10. Присяжнюк Т.І. Правовий статус потерпілого: проблеми та перспективи / Т.І. Присяжнюк // Вісник Верховного Суду України. – 2004. – № 8 (48). – С. 36 – 38.

11. Ривман Д.В. Кримінальна виктимологія: [учебник для вузів] / Д.В. Ривман. – СПб.: Питер, 2002. – 304 с.

12. Сенаторов М.В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві: автореф. дисертації на здобуття наук. Ступеня кандидата юридичних наук: спец. 12.00.08 "Кримінальне право та криминологія, кримінально-виконавче право" / М.В. Сенаторов. – Х., 2005. – 20 с.

13. Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України: [підручник] / В.М. Тертишник. – К.: А.С.К., 2003. – 848 с.

УДК 343.343.6:351.748(477)

І.В. Сингаївська
О.В. Шамара

НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ – ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Стаття присвячується розгляду проблеми поширення нелегальних мігрантів, аналізу їх чисельності, походження та видворення, участі відповідної категорії осіб у вчиненні злочинів на території України.

Ключові слова: *нелегальна міграція, злочинність нелегальних мігрантів, видворення.*

Стаття посвящается рассмотрению проблемы распространения нелегальных мигрантов, анализа их численности, происхождения и видворения, участием соответствующей категории лиц в совершение преступлений на территории Украины.

Ключевые слова: *нелегальная миграция, преступность нелегальных мигрантов, выдворение.*

The article is dedicated to consideration of problem of distribution of illegal immigrants, analysis of their quantity, origin and deportation, participation of the proper category of persons in committing crimes on territory of Ukraine.

Key words: *illegal migration, illegal immigrants crime, deportation.*

Міграційні процеси є невід'ємним явищем існування будь-якої країни, водночас нелегальна міграція справляє деструктивний вплив на політичне, соціальне, культурне життя, становить загрозу негативного впливу на стан безпеки у державі. Пов'язано це також з рядом супутніх процесів, які характерні для нелегальної міграції, які свою чергу втручаються у внутрішні процеси держави, а також, з урахування геополітичного розташування України, впливають на міжнародний імідж держави.

Мета статті - з'ясувати динамічність ситуації, пов'язаної з перебуванням нелегальних мігрантів, їх походження, питання видворення та взаємовплив на злочинність на території України.

Питанню протидії нелегальній міграції приділяли увагу такі науковці, як Бантишев О.Ф., Джува О.М., Мельник Д.С., Мозоль А.П., Олефір В.І., Римаренко Ю.І., Скулиш Є.Д., Фальченко С.Л., Чехович С.Б., Чорний Р.Л., Шакун В.І. та інші.

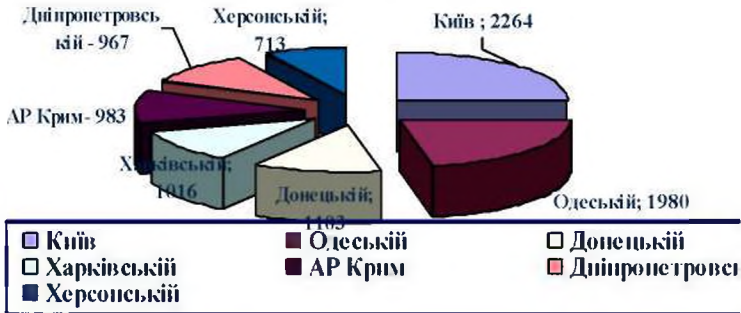
У контексті потенційної небезпеки терористичної діяльності неабияку увагу привертає питання нелегальної міграції в Україні. Цей процес може помітно впливати на становлення та розвиток на території нашої країни терористичної діяльності. Сьогодні використовуються канали незаконного перетинання державного кордону України, завдяки чому можливе поступове втягнення України у діяльність організованих терористичних груп чи терористичних організацій, що тягне за собою не лише спричинення шкоди її політичному іміджу на міжнародній арені, а й в цілому загрожує національній безпеці нашої держави. Нелегальна міграція, виступаючи в якості міжнародного явища, має каталізуючий вплив на терористичну діяльність в цілому [1, с. 7]. Також нелегальну міграцію визнають суттєвим криміногенним фактором, який сприяє зростанню злочинності, поширенню венеричних хвороб та СНІДу, наркоманії, підпільного ринку праці, також вона все більше набуває рис організованої злочинності, незаконного виду бізнесу [2, с. 4-5].

За даними МВС України, у 2009 році тимчасово зареєстрували своє перебування в Україні 111,6 тисяч іноземців та осіб без громадянства, що у порівнянні із 2008 роком на 37,2% менше (у 2008 р. було зареєстровано 178,8 тисяч іноземців). При цьому 42,6 тис. іноземців прибули в Україну з метою навчання, відповідно: 5,8 тис. іноземців заявили службову мету в'їзду, 4,8 тисяч – у службових справах, 341 – як туристи, 1158 осіб – на запрошення релігійних громад та 42,5 тисяч іноземців прибули в Україну у приватних справах. Із 42,6 тисяч іноземних студентів, що навчаються в Україні – 23,3% (або 9952 студентів є вихідцями із республік колишнього СРСР) та 73,3%, або 31261 осіб, є громадянами країн традиційних постачальників нелегальних мігрантів, зокрема в Україні навчається 1203 громадян В'єтнаму, 2971 – Індії, 1618 – Іраку, 1806 – Ірану, 2526 – Йорданії, 6638 – Китаю, 2067 – Нігерії, 636 – Пакистану, 567 – Палестини, 1864 – Сирії та інших країн Азії та Африки [3].

Службою безпеки України у 2009 році спільно з Адміністрацією Держприкордонслужби, МВС та Міністерством освіти і науки України здійснено відпрацювання вищих навчальних закладів, що займаються набором іноземців для навчання в Україні, двічі проведено загальнодержавну оперативно-профілактичну операцію "Мігрант" та "Іноземець". Як наслідок, правоохоронними органами затримано понад 14,3 тисяч нелегальних мігрантів, що на 3,8% менше, ніж за аналогічний період у 2008 року.

У 2009 році виявлено 114 груп нелегальних мігрантів загальною чисельністю 623 особи. Найбільше нелегалів, затриманих у складі організованих груп, є вихідцями з Афганістану – 143, Китаю – 111, Молдови – 74, Пакистану – 63, Грузії – 53, Узбекистану – 37, Індії – 20, Сомалі – 16, Єгипту – 12, Іраку – 8. Одним з основних каналів переправлення нелегальних мігрантів до країн-членів Європейського Союзу залишається легальний в'їзд громадян країн ризикової міграції до Російської Федерації та їх нелегальний транзит через Україну. Міграційне навантаження зазначеної категорії іноземців на різні регіони України розподілено нерівномірно. Найбільше нелегалів затримано в м. Києві – 2264, Одеській – 1980, Донецькій – 1103, Харківській – 1016, Дніпропетровській – 967, Херсонській областях – 713 та Автономній Республіці Крим – 983 осіб.

Найчисельніша кількість пелегалів виявлених
у семи областях на території України

Спостерігається високий рівень концентрації організованих груп пелегалів на маршрутах руху в бік західного кордону України. За 2009 рік затримано 114 груп пелегальних мігрантів, із них у Закарпатській області – 32 групи загальною чисельністю 159 осіб, Львівській – відповідно 13 і 50, Чернівецькій – 12 і 39, Київській – 7 і 91, Волинській, Луганській і Сумській областях – по 6 (23, 34 і 35), Житомирській області та місті Києві – по 5 (17 і 74), Автономній Республіці Крим та Хмельницькій області – по 4 (22 і 11) та в Харківській, Херсонській та Чернігівській – по 3 (11, 9, і 23).

За матеріалами органів внутрішніх справ стічними підрозділами Служби безпеки України порушено 161 кримінальну справу за ознаками складу злочину, передбаченого статтею 332 (незаконне переправлення осіб через державний кордон) КК України, що на 23,8% більше, ніж за аналогічний період 2008 року (130 справ).

За даними Державної судової адміністрації України у 2009 р. за незаконне переправлення осіб через державний кордон було засуджено 135 осіб (ч. 1 – 29, ч. 2 ст. 332 КК - 106), у порівнянні з 2008 р. кількість засуджених збільшилась на 4,6 % (129 осіб). Домінуючим є участь чоловічої статі у вчиненні аналізованого злочину. Відсутню переважає кількість засуджених осіб, що вчинили злочин, передбачений ст. 332 КК України, у складі організованої групи (у 3 рази).

За межі держави виворено 13824 пелегальних мігрантів, що складає близько 9,6% від загальної кількості виявлених (2008 рік –

14334, – 3,6%). У примусовому порядку видворено 2299 таких осіб, що становить 16,6% від виявлених (2008 рік 2495 осіб – 7,9%).

До 13,6 тис. іноземців-порушників (2008 рік – близько 13,5 тис., + 0,3%) застосовано санкцію заборони в'їзду в Україну на термін від 6 місяців до 5 років, що становить близько 98% від загальної кількості видворених.

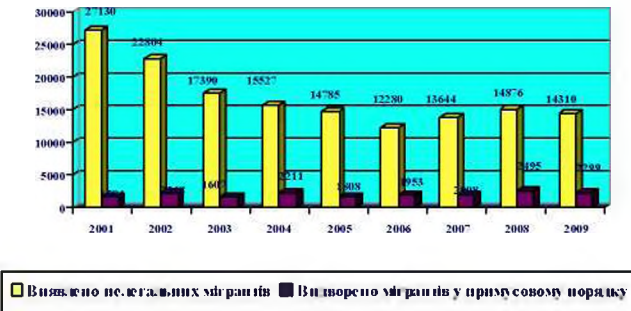
Усього впродовж 2009 року в ході реалізації профілактичних заходів виявлено та притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення встановлених правил перебування в Україні (ст. 203 КУпАП) близько 56,3 тисяч іноземців, 1,3 тис. юридичних (ст. 204 КУпАП) та близько 17,2 тисяч фізичних осіб (статті 205, 206, 206-1 КУпАП), що практично на рівні порівняно з показниками 2008 року.

Проведений моніторинг шляхів походження нелегальних мігрантів засвідчив, що 5,7% правопорушників потрапили на територію держави нелегально, це переважно вихідці з країн дальнього зарубіжжя (Пакистану, Індії, Китаю, Бангладеш, Шрі-Ланки тощо); 94,3% нелегалів (від загальної кількості затриманих) в'їхали в Україну на законних підставах, але після закінчення встановленого терміну перебування перейшли на нелегальне становище, із них: перебували у приватних справах – близько 7,2 тис. (87,1%) осіб; у службових справах – 220 (2,66%) осіб; колишні студенти – 137 (1,65%) особи; працюючі – 110 (1,33%); туристи – 9 (0,11%) та інші – 121 (1,45%). Серед цієї ж категорії переважну більшість осіб складають вихідці з країн-членів СНД (Азербайджану, Грузії, Росії, Молдови, Узбекистану, Вірменії).

Аналіз показує, що близько 60 % нелегалів потрапляють до України через ділянки кордону, що знаходяться в стадії формування - це прикордонна зона з Росією, Білоруссю і Молдовою. Крім того, незаконне переміщення мігрантів в більшості випадків супроводжується перевезенням наркотиків, порнографії, зброї та інших заборонених речей.

Існує чимало способів переправки нелегалів, наприклад, в багажниках автобусів, морозильних камерах. Часто для проведення через кордон наймають провідників, які добре знають місцевість. В районі села Липовець Львівської області навіть прорили під інженерними спорудами державного кордону підземний хід. Існують і більш оригінальні способи, скажімо, використання військових гелікоптерів. Займаються цим бізнесом і деякі приватні авіакомпанії [2, с. 71-72].

Динаміка виявлення та видворення нелегальних мігрантів
у період з 2001 до 2009 рр.

У рамках цього слід зазначити, що значна частина нелегальних мігрантів продовжує прибувати в Україну з регіонів, де активно діють терористичні організації. Транснаціональні канали нелегальної міграції через територію нашої держави з ісламських країн Північно-Східної Азії (Шрі-Ланка, Бангладеш, Пакистан, Афганістан), Африки (Сомалі, Нігерія) до Центральної та Західної Європи, за оцінками фахівців, вважаються сприятливими для переміщення (вивезення з зон бойових дій) членів терористичних та екстремістських організацій, переміщення по них засобів терористичної діяльності. Зокрема, вітчизняними спеціальними службами, серед основних "каталізаторів" терористичної діяльності виділяються протиправна діяльність в Афганістані збройних формувань руху "Талібан", підтримувана залишками керівних структур "Аль-Каїди", активізація курдського та чеченського сепаратизму та інше [4, с. 71].

Територію нашої держави можуть намагатися використовувати для:

- а) можливої підготовки і здійснення терористичних актів у "третіх" країнах;
- б) переховування осіб, які оголошені в розшук за участь в терористичній діяльності в себе на батьківщині чи в "третіх" країнах;
- в) легалізації своїх структур шляхом створення громадських організацій, благодійних фондів;
- г) фінансової підтримки вказаних структур шляхом створення суб'єктів підприємницької діяльності;
- д) створення відповідного середовища серед студентів, аспірантів, стажерів, бізнесменів (як іноземців, так і громадян України) для

подальшого їх вербування до терористичних організацій та терористичних груп;

е) здійснення протиправної діяльності (контрабанди, нелегальної міграції, ввезення та виготовлення підроблених грошей, наркобізнесу, шахрайства в міжнародній фінансово-банківській діяльності, участі в організованих злочинних угрупованнях) з метою надання фінансової допомоги своїм терористичним організаціям та для особистого збагачення.

Простежується тісний зв'язок між збільшенням злочинів, скоюваних приїжджими і зростанням кількості осіб, які не мають постійного джерела доходів. Серед злочинців останні становлять більше половини.

У цьому контексті доречно зазначити, що протягом 2008 року вітчизняними спеціальними службами відмічалась активізація закордонних керівних центрів низки міжнародних релігійно-екстремістських структур з посилення впливу на своїх прихильників, які діють у нашій країні, а зазначалось про присутність прихильників міжнародних терористичних організацій на території України. Зокрема, на території України виявлена присутність прихильників міжнародних терористичних організацій "Хізб ут-Тахрір", "Хамас", "Брати мусульмани" та низки інших закордонних організацій, які законодавством деяких країн визнані терористичними [4, с. 46, 72].

Завдяки використанню каналів нелегальної міграції на державному кордоні України існує реальна можливість проникнення та створення на території нашої держави організованих терористичних груп чи терористичних організацій з числа громадян тих країн, уряди яких підтримують здійснення терористичної діяльності, як спосіб задоволення своїх інтересів, порушуючи при цьому соціальні цінності, які склалися на теренах нашої країни, та завдаючи шкоду світовому іміджу нашої держави. Використання каналів нелегальної міграції в Україні також може сприяти матеріально-технічному та іншому забезпеченню терористичних груп та організацій, які можуть утворитись на території України, а також окремим терористам, що може втілитись у контрабандному переміщенні різноманітного устаткування, зброї, вибухових речовин через державний кордон України. Канали нелегальної міграції можуть також використовуватись для контрабанди товарів, наркотичних речовин, ввезення предметів порнографічного характеру, зброї, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, історичних та культурних цінностей тощо, з метою отримання коштів для фінансування терористичної діяльності. Беззаперечно нелегальна міграція пов'язана з придбанням та використанням

підроблених документів. Пропозиції і послуги у наданні підроблених документів надаються у різноманітні комерційні структури, туристичні фірми, які поширюють інформацію про оформлення закордонних паспортів, директори готелів, турбаз, гуртожитків, де мігранти тимчасово перебувають.

Крім того, на території України, Росії та Білорусі створена і функціонує добре налагоджена мережа туристичних та комерційних фірм (як правило, фіктивних), що займаються обслуговуванням лжестудентів і лжестудентів. За даними експертів, тільки в Україні діяла понад 50 таких фірм [2, с. 84].

З урахування вищевикладеного, визначаємо, що загальна чисельність тимчасово зареєстрованих іноземців та осіб без громадянства суттєво зменшилась (на 37,2%), дані офіційної статистики доводять про зниження рівня виявлених нелегальних мігрантів. Водночас кількість порушених справ за незаконне переправлення осіб через державний кордон (ст. 332 КК України) суттєво збільшилась. У порівнянні з попереднім роком визначається стійка тенденція до зростання кількості осіб засуджених за аналізований злочин. Нерівномірний розподіл затриманих нелегальних переважно пов'язаний з їх зосередженням перебуванням у густонаселених містах України (Київ, Одеса, Донецьк, Харків, Дніпропетровськ). Чітко спостерігається концентрація організованих груп нелегалів на маршрутах в бік західного кордону України. Фактично абсолютна більшість виявлених нелегальних мігрантів перетинають кордон на законних підставах, а згодом переходять на нелегальне становище.

Використана література:

1. Антипенко В.Ф. Сучасний тероризм. Стан і шляхи його запобігання в країні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08, "Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право" / В.Ф. Антипенко. - К., 1999. - С. 7.

2. Мозоль А.П. Кримінологічні проблеми нелегальної міграції в Україні: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.08 / Мозоль Анатолій Петрович. - К., 2002. - С. 4-5.

3. Україна. Звіт по 2009: Становище біженців та шукачів притулку. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.scnm.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=134359&cat_id=47922.

4. Державна політика у сфері запобігання тероризму: міжнародний досвід і його актуальність для України: збірник матеріалів науково-практичної конференції (Київ 31 жовтня 2008 р.). - К.: Інтертехнологія, 2008. - С. 46, 71-72.